

GİRİŞ

Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin, 2023, s.7-24'ten alınmıştır.
Ana Sayfa: www.anayasa.gen.tr/aaui.htm

Bilimsel yazılar, şiir gibi, roman gibi, hayal gücüyle yazılmaz. Bir bilimsel bilgi daima önceki bilgiler üzerine kuruludur. Bir bilimsel yazı daima önceki yazılara dayanır.

I. DEVLERİN OMZUNDAKİ CÜCELER

Bilim adamları “devlerin omzundaki cüceler (*nani gigantum humeris insidentes*)”¹ gibidir. Bir devin omzundaki cüce, devden daha uzağı ve daha çok şeyi görür; ama bu, onun boyunun daha uzun, gözlerinin daha keskin olmasından değil, devin omzunda oturuyor olmasındandır. Devin omzundaki cüce, omzunda taşındığı deve karşı borçludur. Onu omzunda taşıyan devin hakkını teslim etmesi, ona teşekkür etmesi gerekir.

Bir yazar da devin omzundaki cüce gibidir. Yazdıklarının çoğu kendisinden önce aynı konuda yazan diğer yazarların yazdıklarının üzerine kuruludur. Bu nedenle de yeni yazarlar, önceki yazarlardan genellikle daha ileri gider; daha değerli şeyler yazarlar. Daha değerli şeyler yazabilmelerinin sebebi, önceki yazarlardan zeka ve yetenek olarak daha üstün olmalarından değil, önceki yazarların eserlerinden

1. 1159 yılında Salisbury’li John’un *Metalogicon* isimli eserinde (III.4) yazdığına göre, “Devlerin omzundaki cüceler” metaforu XII’nci yüzyılda yaşamış oylan Chartres’li Bernard’a (Bernard de Chartres) aittir (Edouard Jeuneau, “Nani gigantum humeris insidentes”: Essai d’interprétation de Bernard de Chartres”, *Vivarium*, Cilt 5, Sayı 2, 1967, s.79-99, www.jstor.org/stable/41963495). Söz konusu kısmın tamamı şöyledir:

“*Dicebat Bernardus Carnotensis nos esse quasi nanos, gigantium humeris insidentes, ut possimus plura eis et remotiora videre, non utique proprii visus acumine, aut eminentia corporis, sed quia in altum subvenimur et extollimur magnitudine gigantea (Ibid.).* (Türkçesi: Chartres’li Bernard’ın dediği gibi, biz devlerin omzundaki cüceler gibiyiz. Böylece daha uzağı ve daha çok şeyi görebiliriz. Bu bizim gözlerimizin daha keskin ve boyumuzun daha uzun olmasından değil, ama devlerin sırtında taşındığımız ve yükseltildiğimiz içindir” [Çeviri bana ait].

yararlanıyor olmalarındandır. Eğer kendisinden önce aynı konuda yazan yazarlar olmasaydı, bir yazar çalıştığı konuda ya bir şey yazamaz, ya da daha basit şeyler yazabilirdi. Bu nedenle, bir yazar eserlerinden yararlandığı yazarların isimlerini belirtmeli, tabir caiz ise onların haklarını teslim etmeli ve onlara teşekkür etmelidir.

İşte bir yazar ile o yazarın eserlerinden yararlandığı yazarlar arasındaki ilişki, devler ile devlerin omzundaki cüceler arasındaki ilişki gibidir. Cüce, deve borçludur; çünkü, onun omzunda bulunması sayesinde daha uzağı ve daha çok şeyi görebilmektedir. Aynı şekilde yazar da eserlerinden yararlandığı yazarlara karşı borçludur. Bu borç, usûlüne uygun olarak ve zamanında ödenmelidir. Peki ama nasıl? İşte bu sorunun cevabı bu kitabın konusunu oluşturmaktadır.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, kapağında gördüğünüz üzere, *Alıntı ve Atıf Usûlleri* başlığını taşıyor. Bu başlık bu kitabın konusunu ifade ediyor. Bu “konu”yu biraz açalım.

II. BU KİTABIN KONUSU GENELDE SOSYAL BİLİMLER, ÖZELDE HUKUK BİLİMİ ALANINDA ALINTI VE ATIF USÛLLERİDİR

Alıntı ve atıf bütün bilim alanında geçerlidir. Alıntısız ve atıfsız bilim olmaz. Gerek fen, gerek sosyal, bütün bilim alanında alıntı ve atıf vardır. Ancak bu alıntı ve atıfların yapılırken uyulacağı usûller, bilim alanından alanına az ya da çok farklılık gösterir. Bu nedenle bütün bilim alanları için geçerli ortak bir alıntı ve atıf usûlleri kitabı yazılamaz. Bu nedenle sadece belirli bir alana özgüleyerek alıntı ve atıf usûlleri kitabı yazmak daha doğrudur. Bizim kitabımız sadece *sosyal bilimler* alanında bilimsel yazma ve yayınlamaya ilişkindir.

Burada şunu da açıkça belirtmek isteriz: Bu kitapta özel olarak incelenen alıntı ve atıf usûlleri sorunları hep, hukuk bilimi alanından seçilmiştir. Keza kitapta tartışılan sorunlara verilen örneklerin neredeyse hepsi hukuk kitaplarından alınmıştır. Zira bizim bildiğimiz, uzman olduğumuz sosyal bilimler alanı hukuktur. Dolayısıyla bizim kitabımız doğrudan doğruya hukuk bilimi alanında alıntı ve atıf usûlleri üzerinedir. Bununla birlikte bu kitapta yazdıklarımızın sosyal bilimler alanında da alıntı ve atıf usûlleri konusunda genel olarak geçerli olduğu kanısındayız.

III. BU KİTABIN KONUSU BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAZMA DEĞİL, MÜNHASIRAN ALINTI VE ATIF USÛLLERİDİR

Bu kitabın konusu genelde sosyal bilimler ve özelde hukuk bilimi alanında bilimsel *araştırma ve yazma* değil, münhasıran *alıntı ve atıf usûlleridir*. Diğer bir ifadeyle, elinizde tuttuğunuz bu kitap, bilimsel *araştırma ve yazma* yöntemleri üzerine değil, bilimsel yazma sürecinin bir parçası olan alıntı ve atıf usûlleri üzerinedir.

Türkiye’de bilimsel araştırma ve yazma konusunda yazılmış kitaplarda genellikle sadece bilimsel araştırma ve yazma usûlleri değil, aynı zamanda alıntı ve atıf usûlleri de incelenir. Bunda da esasen yanlış bir şey yoktur. Çünkü alıntı ve atıf, bilimsel yazmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak alıntı ve atıf usûllerinin bağımsız bir kitap konusu olarak incelenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü alıntı ve atıf usûlleri öylesine önemli bir konudur ki, bu konunun ayrıca ve ayrıntılarıyla incelenmesi gerekir. Nitekim ABD’de bu böyledir.

Örneğin ABD’de yazma ve yayınlama usûlleri konusunda temel kitaplardan biri *The Chicago Manual of Style*²’dir. Bu kitap bir “*style*” kitabıdır. Atıf usûlleri konusunda ise başka kitaplar vardır. Örneğin hukuk alanında atıf usûlleri konusunda *The Bluebook: A Uniform System of Citation*³ ve *ALWD Citation Manual*⁴ olmak üzere iki temel kitap vardır. İngilizce literatürde birinci tür kitaplara “stil kitabı (*manual of style*)”, ikinci tür kitaplara ise “atıf kitabı (*manual of citation*)” ismi verilir.

Biz, Türkiye’de de bu şekilde bir ayırım yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Geçen 2022 yılının Ocak ayında yayınladığımız *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu* başlıklı kitabımız bilimsel yazma alanında bir “stil kitabı (*manual of style*)”dır. Elinizde tuttuğunuz bu kitap ise “alıntı ve atıf usûlleri kitabı”, yani bir “*manual of citation*”dır.

-
2. *The Chicago Manual of Style*, Chicago, The University of Chicago Press, 16. Baskı, 2010.
 3. *The Bluebook: A Uniform System of Citation*, Cambridge, M.A., The Harvard Law Review Association, 20. Baskı, 2015.
 4. Association of Legal Writing Directors ve Darby Dickerson, *ALWD Citation Manual: A Professional System of Citation*, Austin, Wolters Kluwer, 4. Baskı, 2010.

IV. ALINTI VE ATIF USÛLLERİ HAKKINDA KAYNAKLAR

“Alıntı ve atıf usûlleri” konusunda gerek Türkiye’de, gerekse yabancı ülkelerde yazılmış çeşitli kitaplar vardır. Asıl konumuza geçmeden önce bu kitapları burada kısaca tanıtmakta yarar vardır.

A. TÜRKÇE

Türkçede alıntı ve atıf usûlleri konusunda kitaplar, “alıntı ve atıf usûlleri” değil, çoğunlukla “bilimsel araştırma” veya “bilimsel araştırma ve yazma” başlığını taşımaktadırlar ve bu kitaplarda alıntı ve atıf usûlleri konuları, bilimsel araştırma ve yazma konularıyla birlikte işlenmektedir. Bunlardan en önemlileri şunlardır (Son baskılar verilme-ye çalışılmıştır):

- Türkkaya Ataöv, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, İstanbul, Alkım, 2006, 89 s.
 Nurettin Bilici ve Adem Bilici, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, Ankara, Savaş, 3. Baskı, 2020, 162 s.
 Zeynel Dinler, *Bilimsel Araştırma ve E-Kaynaklar*, Bursa, Ekin, 11. Baskı, 2023, 458 s.
 Birsen Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara, Savaş, 7. Baskı, 2018, 368 s.
 Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel, 37. Baskı, 2022, 368 s.
 Halil Seyidoğlu, *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, İstanbul, Güzem Can Yayınları, 12. Baskı, 2020, 416 s.

Bu kitaplar ile bizim kitabımız arasındaki *temel bir fark* vardır: Bu kitaplar, münhasıran alıntı ve atıf usûlleri üzerine değil, bu usûlleri de içerecek bir şekilde bilimsel araştırma ve yazma üzerinedir. Bizim kitabımız ise sadece alıntı ve atıf usûlleri üzerinedir.

Bu konuda Türkçeye çevrilmiş iki önemli eser de vardır. Bu iki çeviriyi de burada zikrederim:

- Robert A. Day, *Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayınlanır*, Çev.: Gülay Aşkar Altay, Ankara, TÜBİTAK Yayınları, 5. Baskı, 2000, 233 s.
 Eugene Volokh, *Akademik Metinler Nasıl Yazılır? Hukukçular İçin Rehber*, Çev.: Ertuğrul Uzun, Ankara, Tekin, 2. Baskı, 2019, 458 s.

Atıf usûlleri konusunda Türkiye’de son yıllarda yapılmış **“İSNAD Atıf Sistemi”** başlıklı çalışmaya dikkat çekmek isteriz. Bu çalışma,

“Dr. Abdullah Demir tarafından Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğünce desteklenen RGD-015 numaralı ‘Ulusal İlahiyat Atıf Dizi-

ni Projesi' kapsamında, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Dini İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİMER) bünyesinde, akademik yayıncılık alanında uzman öğretim üyelerinin ve hakemli dergi editörlerinin görüş, öneri ve değerlendirmeleri alınarak 2017-2018 yıllarında 'İlahiyat Atıf Sistemi' olarak geliştirilmiş(tir)"⁵.

Günümüzde Türkiye'de pek çok ilahiyat dergisi "İSNAD Atıf Sistemi" sistemini kullanmakta ve kendilerine gönderilen makalelerde bu sisteme uyulmasını istemektedir. Bu oldukça güzel bir şeydir. Umarız bir gün Türkiye'deki hukuk dergileri de bu seviyeye gelirler. Vakıf Türkiye'de alıntı ve atıf usûlleri konusunda ilahiyat bilim dalının hukuk bilim dalını geçtiğini gözlemek, bunu söylemek ve "İSNAD Atıf Sistemi"ni geliştiren ve kullananları tebrik etmek durumundayız.

Biz "İSNAD Atıf Sistemi"ni önemli ve başarılı bir çalışma olarak görüyoruz. Ancak bu kitabın çeşitli bölümlerinde görüleceği gibi bizim önerdiğimiz usûller, genellikle, "İSNAD Atıf Sistemi"nin önerdiği usûllerden farklıdır⁶. Hukukçulara "İSNAD Atıf Sistemi"ni değil, bizim önerdiğimiz ve elinizdeki bu kitapta açıklanan atıf sistemini kullanmalarını tavsiye ederiz. Ayrıca belirtmek gerekir ki, hukukçuların ihtiyacı olan mevzuata ve içtihada atıf konusunda "İSNAD Atıf Sistemi", hâliyle, yetersiz bir sistemdir. Elinizde tuttuğunuz bu kitapta mevzuat ve içtihada atıf konusuna tahsis edilmiş bölümler 300 sayfayı geçmektedir. Bunun "İSNAD Atıf Sistemi"nde bir karşılığı yoktur.

B. FRANSIZCA

Fransızca olarak yazılmış çeşitli bilimsel araştırma ve yazma kitapları vardır. Bunlardan birkaçı aşağıda listelenmiştir:

Henri Capitant, *La thèse de doctorat en droit*, Paris, Dalloz, 3. Baskı, 1935, 155 s.

Simone Dreyfus, *La thèse et le mémoire de doctorat*, Paris, Editions Cujas, 2. Baskı, 1983, 287 s.

Edith Jaillardon ve Dominique Roussillon, *Outils pour la recherche juridique: Méthodologie de la thèse de doctorat et du mémoire de master en Droit*, Paris, Editions des archives contemporaines, 2008, 160 s.

5. <https://www.isnadsistemi.org/hakkinda/marka-adi-ve-kokeni/> (E.T.: 14 Aralık 2022).

6. Diğer bir hususu da not etmek isteriz ki, bizim çalışmamız, "İSNAD Atıf Sistemi"nden yararlanmadan yapılmış bir çalışmadır. Bizim çalışmamız esasen 2013 yılında yazılmaya başlanmıştır. "İSNAD Atıf Sistemi" 2018 tarihlidir. Ayrıca belirtelim ki, biz "İSNAD Atıf Sistemi"ni 2021 yılında fark ettik.

Raphaël Romi, *Méthodologie de la recherche en droit: master et doctorat*, Paris, LexisNexis, 2. Baskı, 2010, 142 s.

Michel Beaud, *L'art de la thèse*, Paris, La Découverte, 2013, 202 s.

Martine Lani-Bayle, *Ecrire une recherche: mémoire ou thèse*, Paris, Chronique sociale, 2006.

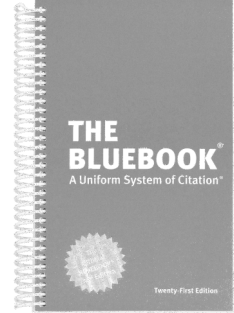
Yukarıda örnekleri verilmiş Fransızca kitaplar sadece alıntı ve atıf usûlleri üzerine değil, aynı zamanda bilimsel araştırma ve yazma üzerinedir.

C. İNGİLİZCE

Hukuk alanında alıntı ve atıf usûlleri konusunda İngilizce olarak yazılmış çeşitli kitaplar vardır. Bunlardan en önemli ikisi şunlardır:

1. *The Bluebook: A Uniform System of Citation*

The Bluebook: A Uniform System of Citation, (compiled by the editors of the Columbia Law Review, the Harvard Law Review, the University of Pennsylvania Law Review, and The Yale Law Journal), Cambridge, M.A., The Harvard Law Review Association, 20. Baskı, 2015, 560 s. (21. Baskı, 2020, 365 s.). *The Bluebook*'a online olarak www.legalbluebook.com adresinden ulaşılabilir (ücretlidir).

The Bluebook'un kökeninde *Harvard Law Review*'in editörü Erwin Griswold'un bu dergide yayınlanacak makaleler için 1926 yılında hazırladığı 26 sayfa uzunluğunda "A Uniform System of Citation" başlıklı bir atıf usûlleri kitapçığı bulunur. 1926 tarihli bu kitapçığın tam metnine *The Bluebook*'un internet sitesinden ulaşılabilir⁷. Kitap daha sonraki yıllarda *Columbia Law Review*, *Harvard Law Review*, *University of Pennsylvania Law Review* ve *Yale Law Journal* editörleri tarafından hazırlanmıştır ve günümüzde de bu şekilde hazırlanmaya devam edilmektedir. *The Bluebook*, *The Harvard Law Review Association* tarafından yayınlanmakta ve dağıtımı yapılmaktadır.

Kitabın 1958 yılında yapılan 10'uncu baskısının kapağı mavidir ve sonraki yıllarda da yapılan baskılarındaki kapak da mavi renklidir.

7. <https://www.legalbluebook.com/img/PastVersions/USC01.pdf> (E.T.: 14 Aralık 2022).

“*A Uniform System of Citation*” isimli bu kitap, kapağının renginden dolayı “*The Bluebook*” olarak anılmaya başlanmıştır. Neticede kitabın 1991 yılında yapılan 15’inci baskısında kapağının üzerine “*The Bluebook*” ismi de yazılmış ve böylece bu kitap hem günlük dilde, hem de resmen “*The Bluebook*” olarak anılmaya başlanmıştır. Kitabın en son baskısı 2020 yılında yapılmış 21’inci baskısıdır. Bir önceki baskı olan 20’nci baskı 2015 yılında yapılmıştı. 1981 yılından bu yana yapılan baskıları spiral ciltlidir.

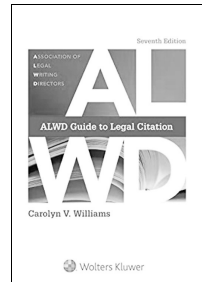
ABD federal mahkemeleri, kararlarının yazımında *The Bluebook*’taki kurallara uyarlar. Avukatlar da hazırladıkları dilekçelerde, yaptıkları savunmalarda bu kuralları izlerler. Keza hukuk fakültelerinin ezici çoğunluğu, öğrenci ödevlerinde bu kurallara uyulmasını ister. Yine hukuk dergilerinin ezici çoğunluğu, kendilerine gönderilen makalelerde *The Bluebook* kurallarına uyulmasını zorunlu tutar.

20’nci baskısı 560 sayfa, 21’inci baskısı 365 sayfa uzunluğunda olan *The Bluebook*’ta yüzlerce alıntı ve atıf usûlü kuralı vardır. *The Bluebook*, sadece alıntı ve atıf usûllerine ilişkin kurallar getirmez; alıntı ve atıflarda kullanılacak yazı stiline ilişkin de onlarca kural getirir. *The Bluebook*’ta ne zaman büyük harf, ne zaman küçük büyük harf, ne zaman italik kullanılacağına ilişkin onlarca kural vardır.

2. ALWD Guide to Legal Citation

Association of Legal Writing Directors ve Carolyn V. Williams, *ALWD Guide to Legal Citation*, Austin, Wolters Kluwer, 7. Baskı, 2021, 620 sayfa.

Dördüncü (2010) baskıya kadar *ALWD Citation Manual: Professional Citation Manual* başlığını taşıyan bu kitap beşinci ve sonraki baskılarda (2014) *ALWD Guide to Legal Citation* başlığını almıştır.

ALWD Guide to Legal Citation, esas itibarıyla *The Bluebook*’a benzer. Ama ondan farklı pek çok yönü vardır. ABD’de bazı hukuk fakülteleri ve bazı hukuk dergileri *The Bluebook*’a değil, *ALWD Guide to Legal Citation*’a uyulmasını isterler.

* * *

Yukarıda belirtildiği üzere, *The Bluebook: A Uniform System of Citation*’ın 20’nci baskısı 560 sayfa, 21’inci baskısı 365 sayfa), *ALWD*

Guide to Legal Citation'ın 7'nci baskısı 620 sayfadır. Bunlarda alıntı ve atıf usûlleri konusunda yüzlerce kural vardır. ABD'de hukuk alanında makale ve kitap yazan her yazar, bu kuralları öğrenir ve bunlara uyar. Bu kurallara sadece yazarlar değil, ödev hazırlarken üniversite öğrencileri de uyarlar. Üniversitelerde öğrencilere bu kuralları öğreten dersler vardır. ABD'de bu kurallara sadece hukuk yazarları ve hukuk öğrencileri değil, avukatlar da yazdıkları dilekçelerde, hâkimler kaleme aldıkları kararlarda uyarlar. ABD'de dindarlar için kutsal kitaplar ne kadar önemliyse, hukukçular için bu kitaplar en az o kadar önemlidir.

Türkiye'de hukuk alanında kitap veya makale yazacak kişiler kendilerine önce şu soruyu sorsunlar: Ben alıntı ve atıf usûlleri konusunda şimdiye kadar kaç sayfa okudum? ABD'de bir makale yazmaya başlamadan önce herkes, alıntı ve atıf usûlleri konusunda yüzlerce sayfa okumuş oluyor. Türkiye'de hukuk alanında kitap ve makale yazarların alıntı ve atıf usûlleri konusunda okudukları sayfa sayısı çok sınırlıdır; bir kısmının ise sıfırdır.

V. BU KİTAP KİMLERE HİTAP EDİYOR?

Bu kitap, esasen lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine hitap ediyor. Hâliyle bu usûllerin işin daha en başında, yani öğrencilik safhasında öğrenilmesi en doğrusudur.

Bu kitap sadece öğrencilere değil, aynı zamanda öğretim üyelerine hitap ediyor. Türkiye'de kıdemli öğretim üyelerinin dahi bir kısmının alıntı ve atıf usûlleri konusunda bilgileri zayıftır. Keza bu konularda bilgi sahibi olan öğretim üyelerinin bilgileri arasında da bir ortaklık ve standart yoktur. Oysa alıntı ve atıf usûlleri konusunda ortak ve standart usûllere ihtiyaç vardır. Bu kitabın bir amacı da öğretim üyeleri arasında alıntı ve atıf usûlleri konusunda bir standart sağlanmasına katkıda bulunmaktır.

Türkiye'de öğretim üyelerinin önemli bir kısmı, alıntı ve atıf usûlleri konusunda biçim kurallarını çok da önemsemezler. Pek çok öğretim üyesi için, alıntının kaynağı dürüstçe gösterilmiş ise gerisi önemsizdir. Onlara göre biçim ve stil kuralları teferruattır. Bu kurallara uyulsa da olur, uyulmasa da olur. Yazarların soyadı küçük harfle yazılabileceği gibi büyük harfle de yazılabilir. Kitap isimleri normal yazılabileceği gibi italik veya bold olarak da yazılabilir. Yayınevi, yayın yerinden önce verilebileceği gibi sonra da verilebilir vs. Biz öyle dü-

şünmüyoruz. Bütün bu konularda standart kurallara ihtiyaç vardır. Bu kitap bu inançla yazılmıştır. Bu kitap, kıdemli öğretim üyelerine de hitap ediyor.

Bu kitap sadece akademisyenlere değil, uygulayıcılara da hitap ediyor. Zira Türkiye’de hukuk uygulamasında alıntı ve atıf usûlleri konusunda tam bir bilgisizlik hüküm sürüyor. Avukatların ezici çoğunluğu yazdıkları dilekçelerde alıntı ve atıf usûlleri kurallarına uymazlar. Uyanların bir kısmı ise bu kuralları tam bilmezler. Hâkim ve savcılarının ezici çoğunluğunun da durumu aynıdır. Hâkimler yazdıkları kararlarda yaptıkları alıntıların kaynağını çoğunlukla göstermezler. Gösterenler de eksik ve usûlüne aykırı olarak gösterirler. Oysa nerede alıntı var ise, bu alıntının kaynağı gösterilmelidir. Alıntının bir makalede değil de, dava dilekçesinde veya bir mahkeme kararında yapılması, o alıntıda kaynak gösterme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Türkiye’de hukuk uygulamasında kitap veya makalelere atıf usûlleri konusunda bilgisizlik olduğu gibi, mevzuat ve içtihadada atıf usûlleri konusunda da bilgisizlik vardır. Oysa hukuk uygulamasında her gün, her saat, sayısız defa mevzuat ve içtihattan alıntı yapılır ve mevzuat ve içtihadada atıf yapılır. Ne var ki, Türkiye’de mevzuat ve içtihadada atıf konusunda standart ve ortak usûller yoktur. İşte bu kitap bu eksikliği gidermek için yazılmıştır. Kitabımızın 23-24’üncü bölümlerinde 120 sayfa boyunca mevzuata atıf usûlleri, 25-28’inci bölümlerinde 220 sayfa boyunca yargı kararlarına atıf usûlleri incelenmektedir.

VI. ALINTI VE ATIF USÛLLERİ KONUSUNDA İYİ NİYET YETERLİ MİDİR?

Alıntı ve atıf usûlleri konusunda yazarın *iyi niyetli* olması gereklidir; ama tek başına yeterli değildir. Alıntı ve atıf usûlleri konusunda yazarın aynı zamanda *bilgili de* olması gerekir. Bunun sebebi şudur: Alıntı ve atıf usûlleri doğrudan doğruya akademik etikle ilgilidir. Etik ile ilgili bütün konularda iyi niyet, gerekli ama yeterli olmayan bir şarttır. Etik ile ilgili konularda kuralları bilmek ve onlara harfiyen ve otomatik olarak uymak gerekir.

Gerek alıntı ve atıf usûlleri konusunda, gerekse diğer akademik etik konularında, iyi niyetli bir yazarın hisleri çok önemlidir; bu hisler belli ölçüde yol göstericidir; ama bu hislere güvenmemek gerekir; bu

hisler iyi niyetli bir yazarı da yanıltabilir. Alıntı ve atıf usûlleri konusunda hislere değil, kurallara güvenmek gerekir. Bu kurallar bizi usûlsüz alıntı yapmaktan korur. Bu nedenle bu kuralları ezbere bilmek ve bunlara harfiyen uymak ve yazdıktan sonra da ortaya çıkan cümle ve paragrafların bu kurallara uyup uymadığını tek tek kontrol etmek gerekir. Bu husus, ödev hazırlayan bir lisans öğrencisi için geçerli olduğu gibi, kıdemli bir profesör için de geçerlidir.

Etik sorunlar konusunda, iyi niyetli olmamız değil, sadece ve sadece kurallara harfiyen uymamız, bizi yanlış yapmaktan korur. Bu kurallara dikkat etmezsek, iyi niyetli olsak bile, hepimiz hata içine düşebiliriz. Kimse usûlsüz alıntı yapmaktan muaf değildir. Bu tehlikeden uzak kalmak için alıntı ve atıf usûlleri kurallarını ezbere bilmemiz ve bu tür usûl kuralları içeren kitapları el altında tutmamız gerekir.

Bu nedenle alıntı ve atıf usûlleri kitapları, her yazarın masasında bulunması gereken bir *vademecum*'dur⁸. Diğer bir ifadeyle, bu kitaplar, her yazarın yanında taşınması gereken bir "refakatçi (*companion*)"⁹dir.

VII. BU KİTAPTA VERİLEN ÖRNEKLERE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Bu kitapta pek çok örnek verilmiştir. Örneklerle ilgili şu üç hususu açıklamak isteriz.

A. NEDEN BU KİTAPTA PEK ÇOK ÖRNEK VERDİK?

Bu kitapta alıntı ve atıf usûllerine ilişkin kurallar, önce *teorik olarak* açıklanmakta, sonra da her bir kuralın *uygulanması* örnekler üze-

8. Günümüzde *vademecum* hekimlerin kullandığı ilaç rehberlerinin adıdır. *Vademecum* kelimesi Latince "vade (git)", "me (ben)" ve "cum (ile)" kelimelerinden oluşur; "benim ile [birlikte] git" anlamına gelir. Yani alıntı ve atıf usûlleri kitaplarının *vademecum* olması, yazarların bu kitapları hep el altında tutması, kendileriyle birlikte taşınmaları, nereye giderlerse bu kitaplarla birlikte gitmeleri anlamına gelir.

9. *Companion* kelimesi Latince "cum/com (ile)" ve "panis (ekmek)" kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur. "Companion" birlikte eklemek yiyen kişi, "ekmekteş" demektir. Alıntı ve atıf usûlleri kitaplarının yazarların *companion*'u olması, yazarların onlarla birlikte, onlar sayesinde ekmeğini kazanması anlamına gelir.

Anglo-Sakson dünyasında pek çok kitabın başlığında *Companion* kelimesi kullanılır. Meşhur üniversitelerin çıkardığı *Companion* kitap serileri vardır: *The Oxford Companion to ...*, *The Cambridge Companion to ...*, *The Princeton Companion to ...* gibi. Bağımsız çıkan *Companion* kitapları da vardır: *A Companion to Metaphysics*, *A Companion to Ethics* gibi.

rinde gösterilmektedir. Yani bu kitapta alıntı ve atıf usûlleri, hem teorik, hem de pratik olarak açıklanmaktadır. Eski tabirlerle söylersek, bu kitap, alıntı ve atıf usûlleri konusunda hem *nazarî*, hem de *tatbikî* bir kitaptır. Yani bu kitapta sadece bu usûller konusunda nazarî bilgiler verilmemekte, aynı zamanda bu usûllerin tatbikatı da yapılmaktadır.

Teorik bilgilerden sonra bu bilgilerin nasıl uygulanacağını örneklerle gösterilmesinde büyük bir yarar olduğu açıktır. Pek çok durumda, teorik bilgiler ancak örnekler yardımıyla sindirilir. Yine pek çok durumda, örnekleriyle pekiştirilmemiş bir teorik bilgi kısa sürede uçup gider. Teorik bilgilerin sadece doğru uygulanmasına değil, yanlış uygulanmasına da örnek vermek gerekir. Zira doğru örnekten öğrenilecek şeyler olduğu gibi, yanlış örnekten öğrenilecek şeyler de vardır. Hatta bazı durumlarda yanlış örneği görmek, kuralın nasıl uygulanması gerektiğini anlamak için, doğru örneği görmekten daha yararlıdır. Başkalarının düştüğü hatalar, bizi hata yapmaktan korur. Bu nedenle bu kitapta sadece alıntı ve atıf usûllerinin doğru uygulanmasına değil, yanlış uygulanmasına da örnekler verilmiştir.

Bu kitaptaki teorik bilgilerin pratikte nasıl uygulanacağını göstermek için verilen örneklerin bazıları *hayalîdir*; bazıları ise kitaplardan alınmış *gerçek örneklerdir*. Bir kuralın doğru veya yanlış uygulanmasını göstermek için gerçek hayattan alınmış örnekler vermek her zaman en doğrusu, en sahihîdir. Gerçek hayattan alınmış örnekler her zaman en öğretici olan örneklerdir. Hayalî örnekler çoğunlukla uçuk kaçık örneklerdir. Kaldı ki, bazı durumlarda hayalî örnek tasarlamak da zordur.

Kitaplardan alınmış *gerçek* örneklerde, örnek olarak verdiğimiz kelime, cümle ve paragrafları, yeniden dizmedik; bunları ilgili kitaptan *scanner* ile taradık ve bunları bu kitaba olduğu gibi, yani görüntü (JPEG) modunda aktardık. Dolayısıyla bu kitapta gördüğümüz örneklerdeki kelime, cümle ve paragraflar, bu örneklerin alındığı kitaplardaki kelime, cümle ve paragraflar ile bire bir aynıdır.

Biz gerek hayalî örneklerde, gerekse gerçek örneklerde, her örnekten sonra, daha önce verilen teorik bilgi açısından örneğin bir değerlendirilmesini yaptık. Örnekte daha önce teorik olarak açıklanan kurallara aykırı yanlar var ise bu yanları ayrıca gösterdik.

(...)

VIII. BU KİTABIN PLÂNI

Yukarıda açıklandığı gibi bu kitabın konusu ve keza başlığı “alıntı ve atıf usûlleri”dir. Başlığın kendisinden dahi bu konunun “alıntı usul-leri” ve “atıf usûlleri” olmak üzere ikiye ayrıldığı anlaşılmaktadır.

Bu ayrıma paralel olarak bu kitap da “alıntı usûlleri” ve “atıf usûl-leri” olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Aşağıda ayrıntılı bir şekilde göreceğiz. Ama şimdiden söyleyelim ki, “alıntı”, bir yazarın bir başka yazardan aldığı kelime veya kelimelerdir. “Atıf” ise alınan bu kelime ve kelimelerin kaynağının gösterilmesidir. Gerek alıntı yapmanın, gerekse atıf yapmanın tâbi oldu birtakım usûller vardır. İşte biz, bu kitabın birinci kısmında “alıntı usûlleri”ni, ikinci kısmında ise “atıf usûlleri”ni inceleyeceğiz. Buna göre kitabımızın kısım plânı şu şekilde olacaktır:

PLÂN:

Birinci Kısım: Alıntı Usûlleri

İkinci Kısım: Atıf Usûlleri

Hâliyle bu kısımlardan her biri de kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. Kısım içinde bölüm plânlarını ise aşağıda ilgili kısımda vereceğiz.

Kitabın kullanılabilirliğini artırmak için kitabın son kısmına beş ayrı “ek” ekledik. Eklerden birincisi “Alıntı ve Atıf Usûllerinde Kullanılan Semboller” (s.1477-1478), ikincisi “İngilizce ve Fransızca Kitaplarda Alıntı ve Atıf Usûlleriyle İlgili Kullanılan Bazı Kısaltmalar ve Bazı Latince Terimler” (s.1479-1484), üçüncüsü “Türkçe-İngilizce Alıntı ve Atıf Usûlleri Terimleri Sözlüğü” (s.1485-1488), dördüncüsü “İngilizce-Türkçe Alıntı ve Atıf Usûlleri Terimleri Sözlüğü” (s.1489-1494) ve beşincisi “Alıntı ve Atıf Kuralları” (s.1495-1604) başlığını taşıyor. Bu sonuncu ekte, kitabın içinde açıklanan kurallar, madde madde listelenmiş ve böylece bir nevi bir “alıntı ve atıf kanunu” oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu ek kitabın bir özeti niteliğindedir. Her kuralın sonunda parantez içinde o kuralın bu kitapta açıklandığı sayfa numarası veya numaraları yazılmıştır. Arzu edenler kural hakkında daha fazla bilgi edinmek için parantez içinde verilen bu sayfa numarasına veya numaralarına bakabilirler.

Kitabımız 48 sayfa uzunluğunda oldukça ayrıntılı bir “Dizin” ile sona ermektedir (s.1605-1652). Bu dizin kitapta aranılan kavramın kolayca bulunmasına yardımcı olacaktır. ■